

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Rola Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w procesie włączania społecznego

Author: Aleksandra E. Adamczyk

Citation style: Adamczyk Aleksandra E. (2018). Rola Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w procesie włączania społecznego. W: M. Kycler, D. Pawelec, B. Warzachowska (red.), "Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w pięćdziesięciolecie istnienia" (S. 256-266). Katowice : Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Aleksandra E. Adamczyk

Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka

Rola Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w procesie włączania społecznego

Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka (CINiBA) z racji pełnionych funkcji należy do ważnych ośrodków kultury w regionie. Działalność księżnicy akademickiej obejmuje zarówno płaszczyznę naukową i informacyjną, jak i kulturalną. W Centrum organizowane są konferencje, seminaria, warsztaty, prezentacje, otwarte wykłady, wystawy, wydarzenia charytatywne, koncerty. Są one okazją do spotkań z nauką i sztuką, kierowanych do szerokiej publiczności – nie ograniczając się wyłącznie do tej typowo bibliotecznej. W ten sposób CINiBA proponuje włączenie do grona beneficjentów ofert edukacyjnych nowych grup społecznych, także tych, które dotąd w sferze edukacji pozostawały bierne. Chociaż gośćmi Centrum są głównie pracownicy naukowi i studenci śląskich uczelni¹, biblioteka otwarta jest także dla osób spoza własnego środowiska akademickiego, stąd też z częstymi wizytami przybywają do katowickiego Centrum osoby studiujące w innych szkołach wyższych (także spoza Górnego Śląska), uczniowie szkół średnich (olimpijczycy), osoby prywatne, seniorzy. Dla nich CINiBA pełni rolę edukacyjną, kulturalną i społeczną. Szczególnie w tym ostatnim zakresie księżnica ma możliwość spełniania funkcji integracyjnej dla środowiska, w którym funkcjonuje. Działania te są niezwykle istotne w kwestii eliminowania negatywnego zjawiska, jakim jest ekskluzja społeczna.

Wykluczenie społeczne jest wciąż aktualnym problemem. Jest obecne w różnych sferach funkcjonowania człowieka, a region śląski, niestety, nie jest wolny od tego typu trosk. Dane statystyczne pokazują, że pomimo iż wskaźnik bezrobocia w województwie śląskim w 2016 roku nieznacznie

---

¹ Najliczniejszą grupę stanowią pracownicy i studenci Uniwersytetu Śląskiego i Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

się obniżył², to w dalszym ciągu sytuacja ta budzi uzasadniony niepokój, tym bardziej, że w ostatnich latach nie zmalała liczba osób ubogich lub inaczej zmarginalizowanych³.

Niedostatek i niesprawiedliwość w podziale dóbr niosą ujemne konsekwencje społeczne⁴, a wykluczeniem zagrożeni są zarówno ludzie młodzi, jak i starsi. Większość seniorów dotkniętych problemami zdrowotnymi czy ekonomicznymi przejawia trudności w sferze emocjonalnej i adaptacyjnej. Część z nich nie potrafi korzystać z przysługujących im uprawnień, czasem nie potrafią zwrócić się o pomoc, wycofują się na skutek niewystarczającego wsparcia ze strony bliskich lub instytucji, co powoduje izolację lub całkowitą rezygnację z życia społecznego. Przyczyny marginalizacji społecznej seniorów tkwią przede wszystkim w uwarunkowaniach społeczno-kulturowych, a w ostatnim czasie także w lęku spowodowanym ekspansywnym rozwojem technicznym i informatycznym, za którym osoby starsze nie nadążają⁵.

Inną grupą narażoną na zjawisko marginalizacji są osoby niepełnosprawne. Niepełnosprawność jest pojęciem bardzo szerokim i niejednoznacznym. Używa się go do opisu stanu zdrowia człowieka, ale przejawia się w różnorodnych zakresach: może wiązać się z identyfikacją społeczną, może być rozumiana w sposób potoczny, stwierdzona prawnie lub też głęboko izolująca społecznie⁶.

---

² Według stanu na dzień 30 listopada 2016 r. wysokość stopy bezrobocia w województwie śląskim wynosiła 6,6% (kraj: 8,2%). W: *Informacja o sytuacji na rynku pracy w województwie śląskim według stanu na 31 grudnia 2016 r.* <https://wupkatowice.praca.gov.pl/documents/162604/893121/Informacja%20miesi%C4%99czna/> [dostęp: 7.01.2017].

³ Raport Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego wprawdzie wskazuje na ogólną poprawę sytuacji materialnej gospodarstw domowych, ale poprawa ta nie dotyczy całego społeczeństwa. W latach 2006–2015 stopa ubóstwa skrajnego oscylowała wokół 6–7%. W: *Skala, przyczyny i skutki ubóstwa w województwie śląskim – edycja 2016*. Katowice, sierpień 2016. http://rops-katowice.pl/wp-content/uploads/2015/05/Ubostwo_2016.pdf [dostęp: 7.01.2017].

⁴ Ich skutkiem jest wzrost patologii: przestępczości, niepokojów społecznych, agresji. Przybywa też ludzi ubogich i z brakiem perspektyw życiowych. System pomocy społecznej nie zawsze i nie wszędzie jest w stanie wyeliminować zagrożenia wynikające ze słabej kondycji społecznej wielu zmarginalizowanych środowisk. Por. *Wielowymiarowa analiza ubóstwa w województwie śląskim. Raport na podstawie danych zastanych za rok 2011*. Katowice, luty 2013. http://rops-katowice.pl/dopobrania/dokumenty/2013.05.24_wielo.pdf [dostęp: 19.12.2016]. Zob. też: *Ocena zasobów pomocy społecznej. Województwo Śląskie 2015*. Katowice, czerwiec 2015. Zał. do uchwały Nr 1110/45/V/2015 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 24.06.2015 r. http://rops-katowice.pl/dopobrania/OZPS_2015.pdf [dostęp: 7.01.2017].

⁵ A. LESZCZYŃSKA-REJCHERT: *Zapobieganie społecznemu wykluczeniu osób starszych*. W: *Wykluczenie i marginalizacja społeczna. Wokół problemów diagnostycznych i reintegracji psychospołecznej*. Red. nauk. K. BIAŁOBRZEŃSKA, S. KAWULA. Toruń 2006, s. 239.

⁶ I. FAJFER-KRUCZEK: *Wykluczenie społeczne osób z niepełnosprawnością w środowisku lokalnym*. Katowice 2015, s. 13–14. Por. M. SIERADZKI: *Niepełnosprawni w społeczeństwie i kulturze. Wybrane zagadnienia z socjologii*

Potencjalnie wykluczenie może mieć więc szerszy wymiar. W takiej sytuacji, wysoce newralgicznej, zachodzi potrzeba uruchomienia szczególnego poziomu wrażliwości, aby z dużym wyczuwaniem i odpowiednim nastawieniem przygotować ofertę wsparcia.

Od otwarcia CINIb-y w 2012 roku z każdym rokiem liczba wizyt osób niepełnosprawnych w bibliotece wyraźnie wzrasta. Coraz chętniej i liczniej odwiedzają Centrum w charakterze słuchaczy studiów, nierzadko w towarzystwie osoby asystującej – krewnego bądź Asystenta Studenta Niepełnosprawnego (ASN)⁷. ASN przydzielany jest przez działające w Uniwersytecie Śląskim Biuro Osób Niepełnosprawnych (BON UŚ). W Uniwersytecie Ekonomicznym (UE) decyzję o przyznaniu Asystenta podejmuje Prorektor ds. Edukacji i Internacjonalizacji po zasięgnięciu opinii Pełnomocnika Rektora ds. Osób Niepełnosprawnych. Dzięki temu systemowemu wsparciu studenci niepełnosprawni mogą liczyć na pomoc w dojeździe na uczelnię i do biblioteki, w wizytach w dziekanacie, w poruszaniu się i sporządzaniu notatek na zajęciach. W oparciu o dotychczasowe doświadczenie w pracy ze studentami z niepełnosprawnością UŚ i UE organizują różnego rodzaju formy pomocy niezależne od rodzaju dysfunkcji, a także wsparcie dedykowane osobom z niepełnosprawnością ruchu, słuchu czy wzroku. W tym zakresie Biblioteka UŚ współpracuje z BON UŚ; do swej oferty włączyła m.in. usługę dostarczania niepełnosprawnym studentom uczelni cyfrowych kopii materiałów bibliotecznych. Do użytku osobistego skanowane są artykuły z czasopism oraz wybrane rozdziały z książek. Uzyskanie cyfrowych kopii materiałów gromadzonych przez bibliotekę jest możliwe po zgłoszeniu takiej potrzeby przez studentów oczekujących tego rodzaju wsparcia do BON UŚ, które następnie kieruje do BUŚ zlecenie. Na jego podstawie bibliotekarze digitalizują potrzebny do zajęć materiał publikacyjny, stosując technikę OCR, aby umożliwić jego późniejsze odsłuchanie⁸. Ponadto BUŚ digitalizuje swoje zbiory i umieszcza w lokalnym repozytorium pod nazwą Biblioteka Cyfrowa UŚ (BC UŚ). Zawiera ona zdigitalizowane wersje niemal

---

niepełnosprawności i rehabilitacji. W: Społeczeństwo wobec autonomii osób niepełnosprawnych. Red. W. DYKCIK. Poznań 1996. Por.: J. KIRENKO: *Indywidualna i społeczna percepcja niepełnosprawności.* Lublin 2007, s. 13.

⁷ Od roku akademickiego 2012/2013, w ramach wsparcia przez Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych, do pomocy studentom niepełnosprawnym (SN) zatrudniani są asystenci. Wnioski o przyznanie usług Asystenta Studenta Niepełnosprawnego (ASN) składa się w formie pisemnej wraz z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności, zaświadczeniem potwierdzającym status studenta/doktoranta oraz planem zajęć na dany semestr roku akademickiego w Biurze ds. Osób Niepełnosprawnych. Na podstawie przedstawionej przez SN dokumentacji oraz rozmowy z właściwymi pracownikami BON zostaje podjęta indywidualna decyzja o przyznaniu usługi, liczby godzin, które zostały przyznane na ten rodzaj wsparcia i zakresie obowiązków ASN. Usługi ASN są w pierwszej kolejności przyznawane SN, którzy wymagają stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób. Wnioski w BON przyjmowane są przez cały rok akademicki.

⁸ Technika OCR (ang. *Optical Character Recognition*) polega na optycznym rozpoznawaniu znaków w ze-

14 tysięcy publikacji dzieł współczesnych, w tym podręczników, słowników, encyklopedii, tekstów literackich i czasopism ze wszystkich dziedzin wiedzy⁹. Ze względu na ograniczenia prawa autorskiego publikacje są dostępne wyłącznie na komputerach sieci bibliotecznej UŚ. Niemniej osoby o obniżonej sprawności sensorycznej, głównie niewidome i niedowidzące mają możliwość (za pośrednictwem BON UŚ) uzyskania cyfrowych kopii materiałów gromadzonych przez bibliotekę. Dla osób z dysfunkcją wzroku zorganizowane zostało także stanowisko ze specjalistycznym sprzętem, zlokalizowane w kabinie pracy indywidualnej na pierwszym poziomie obok Mediateki i Sali Komputerowej. Kabinę wyposażono w następujące urządzenia i oprogramowanie:

- AUTO-LEKTOR (model Harpo, Epson Perfection V10) – urządzenie umożliwia odczytanie dowolnego tekstu drukowanego. Po podłączeniu do Internetu udostępnia obsługę poczty elektronicznej oraz umożliwia przeglądanie stron WWW. Jego obsługa jest intuicyjna i przyjazna, także dla osób nieznających podstaw obsługi komputera. Urządzenie jest gotowe do użycia od razu po podłączeniu do źródła prądu, do wyboru są języki: polski i angielski (z możliwością doinstalowania innych języków). Z jego pomocą można też odczytywać tekst zapisany w pamięci urządzenia. Auto-Lektor ma wbudowaną klawiaturę z oznaczeniami brajlowskimi, dodatkową półkę do podtrzymania większych wolumenów, napęd DVD-RW, port USB, port RJ-45, port PS/2, wyjście słuchawkowe, wbudowane głośniki stereo. Urządzenie umożliwia także zapis oraz odczyt tekstu z pamięci przenośnej. Do Auto-Lektora dołączana jest klawiatura BraillePen z linijką brajlowską. Umożliwia ona bezprzewodową obsługę urządzenia osobom znającym pismo Brailla. Klawiatura BraillePen emuluje zewnętrzną klawiaturę komputerową. Umożliwia pisanie i czytanie Braillem;
- na komputerze zainstalowane są: program czytający tzw. screen-reader *Super Nova Reader* z funkcją udźwiękowienia treści i komunikatów oraz *ZoomText* (tzw. lupka), który powiększa, uwydatnia (umożliwia zastosowanie kontrastów) i czyta głosem syntetycznym wszystko, co znajduje się na ekranie komputera;
- powiększona klawiatura PC (alternatywna klawiatura z powiększonymi klawiszami i dużymi nadrukowanymi znakami o podwyższonym kontraście);
- drukarka brajlowska (model EVEREST D V4) – do wytłaczania dokumentów brajlowskich. Umożliwia wydruk dwustronny na pojedynczych kartkach papieru. Do druku można wykorzystywać papier o podwyższonej gramaturze. Obsługa jest nieskomplikowana i wsparta

---

skanowanym dokumencie. Osoby niewidome i słabo widzące posługują się synteźatorami mowy – programami czytającymi teksty w postaci cyfrowej. Treści są rozpoznawane i udźwiękawiane dzięki technologii OCR.

⁹ Stan na koniec stycznia 2017 r.

poleceniami głosowymi, drukarka charakteryzuje się tłoczeniem wysokiej jakości brajla oraz możliwością druku grafiki wypukłej.

Ilustr. 1. Kabina pracy indywidualnej ze specjalistycznym sprzętem dla osób z dysfunkcją wzroku. Fot. A.E. Adamczyk

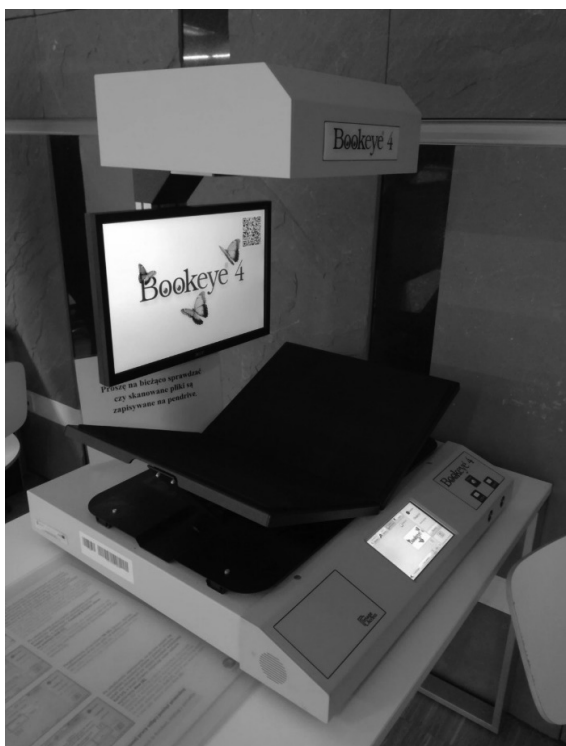
BUŚ oferuje też wsparcie dla czytelników niesłyszących. Pomoc niosą im pracownicy Biblioteki, posługujący się w stopniu podstawowym językiem migowym (w tym celu zostały przeszkolone cztery osoby).

Warto wspomnieć, że podstawowe udogodnienia eliminujące szereg barier zaplanowano na etapie projektowym¹⁰. Przykładem są ułatwienia architektoniczne w budynku: automatycznie

---

¹⁰ Szczegółowy opis rozwiązań architektonicznych dostosowanych dla osób niepełnosprawnych omawiają: D. PAWELEC, J. WITEK, M. SMYŁŁA i T. ZIĘBA w artykule *Projekt „Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka” wobec trendów i norm w budownictwie bibliotecznym*. „Biuletyn EBIB” 2009, nr 3. http://www.ebib.pl/2009/103/a.php?pawelec_in [dostęp: 7.01.2017]. Natomiast o projekcie skierowanym głównie do grupy osób niedowidzących i niewidzących, również współfinansowanym przez Unię Europejską, którego celem jest zapewnienie rozszerzonego dostępu do publikacji cyfrowych piszą A. KOZIARA i M. WAGA w artykule *Dostosowanie za-*

otwierające się drzwi wejściowe, windy z kabinami dostosowanymi dla osób poruszających się na wózkach oraz niewidomych i niedowidzących, toalety dla osób z niepełnosprawnością ruchową. Odległości między regałami książkowymi, korytarze i pomieszczenia zaplanowano z uwzględnieniem potrzeb osób poruszających się na wózkach lub o kulach. Stanowiska pracy dla niepełnosprawnych czytelników i pracowników usytuowano w łatwo dostępnych miejscach. CINI BA zapewnia użytkownikom dostęp do specjalistycznego wyposażenia umożliwiającego komfortową pracę. Ponadto w każdym punkcie informacyjnym gmachu bibliotecznego oferowana jest pomoc fachowo przeszkolonych bibliotekarzy. Wszelkie wątpliwości są rozwiązywane na bieżąco: w trakcie bezpośredniej konsultacji, telefonicznie, e-mailowo lub listownie.

Ilustr. 2. Skaner samoobsługowy w CINI B-ie. Fot. A.E. Adamczyk

sobu Śląskiej Biblioteki Cyfrowej do rozszerzonego dostępu internetowego – RID. „Biuletyn EBIB” 2009, nr 8. http://www.ebib.pl/2009/108/a.php?koziara_waga [dostęp: 7.01.2017].

CINiBA do dyspozycji czytelników oddała pięć samoobsługowych skanerów książkowych zlokalizowanych na trzech poziomach gmachu. Skanery są podłączone do Internetu. Zeskanowane z ich pomocą pliki można zapisać na nośniku zewnętrznym lub przesłać pocztą. Na pierwszym poziomie użytkownicy mogą skorzystać z nowoczesnego, szybkiego skanera, wyposażonego w specjalistyczne oprogramowanie, do którego należy podłączyć pendrive lub inny rodzaj pamięci przenośnej (urządzenie nie jest podpięte do sieci). W maszynie głowica skanująca umieszczona jest na zintegrowanym statywie (dokumenty skanowane są „od góry”, inaczej niż na tradycyjnym skanerze). Książkę swobodnie otwartą umieszcza się na półce, która w przypadku trudności otwarcia egzemplarza dostosowuje się do dokumentu, nie niszcząc go. Po zeskanowaniu oprogramowanie przetwarza obraz, dokonując z pomocą odpowiednich algorytmów inteligentnej korekty zniekształceń. Z uwagi na prostotę obsługi z urządzenia chętnie korzystają nie tylko studenci, ale też seniorzy.

Każdy użytkownik biblioteki może skorzystać z tej formy reprografii, a po nieodpłatnym zeskanowaniu dowolnego materiału zabrać go ze sobą, aby w późniejszym czasie, w dogodnych dla siebie warunkach móc go studiować.

W instytucjach o charakterze publicznym i usługowym niebagatelną rolę odgrywa dobór medium informacyjnego, poprzez które komunikują one o sprawach bieżących i budują więź ze swoimi użytkownikami¹¹. Korzystanie z dobrze zaprojektowanej strony WWW daje odwiedzającym satysfakcję. Wszelkie wady oraz zbędne szczegóły i komplikacje wywołują poczucie straty czasu i odbierają zainteresowanie tematem. Dlatego treści i usługi internetowe zamieszczone w serwisie internetowym CINiB-y oraz wybór narzędzia, za pomocą którego serwis powstał, zostały dobrane z uwzględnieniem standardów dostępności¹². Celem nadrzędnym jest dotarcie z informacją biblioteczną do szerokiego grona czytelników. W pracy nad serwisem WWW są brane pod uwagę: konieczność doboru i zaprojektowania właściwej konstrukcji strony, logiczne rozmieszczenie informacji oraz sama treść. Serwis oprócz funkcji informacyjnych pełni też rolę platformy komunikacyjnej. Służą temu formularze takie jak np. *Zapytaj bibliotekarza*, *Zaproponuj książkę*.

Wykluczenie obejmuje swoim zasięgiem wiele dziedzin życia ludzkiego i ma różne oblicza, np.: komunikacyjne, cyfrowe, finansowe czy kulturowe. Badania jednoznacznie wskazują, iż edu-

---

¹¹ Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom najmłodszej generacji czytelników informacje o wydarzeniach oraz inne ważne komunikaty CINiB-y publikowane są na profilach społecznościowych (np. na Facebooku, wcześniej także na: Blip-ie, Blox-ie czy Twitterze).

¹² A.E. ADAMCZYK: *E-learning w likwidacji barier edukacyjnych*. „Bibliotheca Nostra” 2012, nr 4, s. 77. <http://www.sbc.org.pl/dlibra/docmetadata?id=66959> [dostęp: 7.01.2017]. Por. J.J. CZARKOWSKI: *E-learning dla dorosłych*. Warszawa 2012, s. 23–47.

kacja stanowi skuteczne antidotum na tego typu problemy¹³. Sens współczesnej edukacji należy rozumieć jako formę optymalizującą ludzki rozwój, jako proces mający na celu wzrost potencjału każdego człowieka. Edukacja podwyższa świadomość, daje wolność polityczną i społeczną. Przyczynia się do poprawy jakości życia i ogólnej wydajności społeczno-ekonomicznej, a możliwości te mogą być spełnione pod warunkiem świadomego kierowania własnym rozwojem¹⁴. Edukacja jest doświadczeniem społecznym, dzięki niemu człowiek wzbogaca swoje stosunki z innymi ludźmi i zdobywa niezbędną w tym zakresie wiedzę oraz umiejętności.

Niezależnie od powodu, dla którego ludzie ulegli marginalizacji, kluczowym działaniem zapobiegającym ich dalszemu wycofaniu i wykluczeniu jest zdobycie przez nich umiejętności poszukiwania informacji i permanentna edukacja¹⁵. Dzięki uczeniu się przez całe życie podnosi się poziom wiedzy, umiejętności i kompetencji wymaganych z perspektywy osobistej, społecznej czy zawodowej¹⁶. Ważne jest więc, by stale umożliwiać członkom wszystkich grup społecznych, niezależnie od ich wieku i statusu społecznego, swobodę w korzystaniu z ofert edukacyjnych. Wsparcie jakiego Centrum udziela swoim użytkownikom wynika również z faktu, iż jako projekt otrzymało rangę kluczowego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego, wpisując się w jeden ze strategicznych celów programów operacyjnych, istotnych z punktu widzenia rozwoju województwa. Dlatego też CINIbA organizuje przedsięwzięcia popularyzujące naukę i upowszechniające kulturę oraz warsztaty i prezentacje dla profesjonalistów i grup zawodowych. Podejmuje z różnymi instytucjami w regionie i kraju współpracę na rzecz zapewnienia i podniesienia jakości oferty edukacyjnej, kierując ją także do osób spoza środowiska akademickiego. Wspiera potrzeby indywidualnego rozwoju, udostępnia nowoczesne zaplecze informacyjno-multimedialne. Jest miejscem uczenia się, popularnym nie tylko na terenie kampusu, ale także w mieście i regionie¹⁷.

---

¹³ A. OLUBIŃSKI: *Edukacja jako źródło ekсклюzji i strat czy inkluzji i reform?* W: *Edukacja a włączenie społeczne. Konteksty socjalne i pedagogiczne*. Red. nauk. T. BIERNAT, J.A. MALINOWSKI. Toruń 2013, s. 19 za raportem J. Delorsa w polskiej wersji znanym pt. *Edukacja. Jest w niej ukryty skarb*. Warszawa 1998.

¹⁴ Ibidem, s. 19–20.

¹⁵ W. PINDŁOWA: *Rola biblioteki w procesie włączania i wyłączenia społecznego*. W: *Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy? Materiały z II Międzynarodowej Konferencji Biblioteki Politechniki Łódzkiej 19–21 czerwca 2006 r.* Łódź 2006, s. 48.

¹⁶ E. PRZYBYLSKA: *Uczenie się przez całe życie – aspekty urzeczywistnienia koncepcji*. W: *Edukacja a włączenie społeczne. Konteksty socjalne i pedagogiczne*. Red. nauk. T. BIERNAT i J.A. MALINOWSKI. Toruń 2013, s. 213–214, 220–222.

¹⁷ D. PAWELEC, J. WITEK: *Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka w Katowicach (CINIbA) –*

Przyjęcie modelu biblioteki otwartej na szerokie grupy społeczne rodzi obawy czy tego rodzaju koncepcja nie deprofesjonalizuje procesów edukacyjnych w uczelni¹⁸. Trzeba jednak zauważyć, że przemiany w oświacie są ściśle związane z sytuacją ekonomiczną regionu i kraju. Zatem należy je oceniać zarówno z perspektywy korzyści osiąganych przez pojedynczego człowieka, jak i grupę ludzi – beneficjentów instytucji, z której oferty ta grupa korzysta. CINIbA poprzez swoją działalność edukacyjną i kulturotwórczą promuje i wspiera procesy uczenia się przez całe życie. Bogata oferta księżnicy akademickiej skutecznie wzmacnia starania w kierunku inkluzji, czyli włączenia wycofanych dotąd grup społecznych. Ich członkowie otrzymują szansę na samorozwój i zwiększenie kompetencji społecznych w zakresie eksploracji nowych dziedzin wiedzy, ale także organizacji i planowania swojego życia. Wykorzystanie tej szansy daje motywację do działania i tworzenia. W ten sposób CINIbA – *biblioteka otwarta* jako centrum naukowe i kulturalne pełni również rolę integracyjną wobec zagubionych we współczesnym świecie jednostek¹⁹. Tak zaktywizowani użytkownicy mają motywację do działania i tworzenia. Jedni uczą się skąd brać siłę, inni – jak ją odzyskać.

Wiele działań podejmowanych przez katowickie Centrum skierowanych jest do osób z niepełnosprawnością i ograniczeniami mogącymi nieść zagrożenie wykluczeniem społecznym. Zachęcenie tym wsparciem użytkownicy chętnie odwiedzają bibliotekę akademicką. Szeroka oferta CINIb-y wyraźnie wpłynęła na wzrost uczestnictwa mieszkańców regionu (reprezentujących różne grupy społeczne) w propozycjach *biblioteki otwartej*, co potwierdzają statystyki biblioteczne²⁰. Coraz liczniejsze odwiedziny osób niezwiązanych ze środowiskiem uczelnianym przekonują, iż księżnica akademicka postrzegana jest jako atrakcyjne i przyjazne miejsce stwarzające możliwości do samorealizacji. Te wizyty – wzbogacane o pełne i świadome uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych i edukacyjnych – nadają sens ich pragnieniom, ukrytym dotąd za zasłoną wstydu, niedostatku bądź innych ograniczeń.

---

przed otwarciem. „Forum Bibliotek Medycznych” r. 4, nr 2 (2011), s. 76, 78. <http://cybra.lodz.pl/Content/5554/74-86.pdf> [dostęp: 7.01.2017].

¹⁸ E. PRZYBYLSKA: *Uczenie się przez całe życie...*, s. 227.

¹⁹ J. WITEK: *Interakcyjny porządek w bibliotece. Wybrane elementy kształtowania się dialogu społecznego i kulturowego ładu*. W: *Kultura informacyjna w ujęciu interdyscyplinarnym. Teoria i praktyka*. Pod red. nauk. H. BATOROWSKIEJ i Z. KWIASOWSKIEGO. T. 2. Kraków 2016, s. 315.

²⁰ Dogodne warunki korzystania ze stale powiększanych zbiorów interdyscyplinarnych CINIb-y oraz bogata oferta edukacyjna sprzyjają wzrostowi liczby odwiedzających. Potwierdzają to sprawozdania roczne Biblioteki z ostatnich czterech lat, np. w 2014 roku w stosunku do roku 2013 w grupie „Czytelnicy spoza uczelni” odnotowano wzrost zapisanych osób o 31%.

Bibliografia

- ADAMCZYK A.E.: *E-learning w likwidacji barier edukacyjnych*. „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2012, nr 4. <http://www.sbc.org.pl/dlibra/docmetadata?id=66959> [dostęp: 7.01.2017].
- CZARKOWSKI J.J.: *E-learning dla dorosłych*. Warszawa 2012.
- FAJFER-KRUCZEK I.: *Wykluczenie społeczne osób z niepełnosprawnością w środowisku lokalnym*. Katowice 2015.
- Informacja o sytuacji na rynku pracy w województwie śląskim według stanu na 31 grudnia 2016 r.* <https://wupkatowice.praca.gov.pl/documents/162604/893121/Informacja%20miesi%C4%99czna/> [dostęp: 7.01.2017].
- KIRENKO J.: *Indywidualna i społeczna percepcja niepełnosprawności*. Lublin 2007.
- KOZIARA A., WAGA M.: *Dostosowanie zasobu Śląskiej Biblioteki Cyfrowej do rozszerzonego dostępu internetowego – RID*. „Biuletyn EBIB” 2009, nr 8. http://www.ebib.pl/2009/108/a.php?koziara_waga [dostęp: 7.01.2017].
- LESZCZYŃSKA-REJCHERT J.: *Zapobieganie społecznemu wykluczeniu osób starszych*. W: *Wykluczenie i marginalizacja społeczna. Wokół problemów diagnostycznych i reintegracji psychospołecznej*. Red. nauk. K. BIAŁOBRZESKA, S. KAWULA. Toruń 2006.
- Ocena zasobów pomocy społecznej. Województwo Śląskie 2015*. Katowice, czerwiec 2015. Zał. do uchwały Nr 1110/45/V/2015 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 24.06.2015 r. http://rops-katowice.pl/dopobrania/OZPS_2015.pdf [dostęp: 7.01.2017].
- OLUBIŃSKI A.: *Edukacja jako źródło ekskluzji i strat czy inkluzji i reform?* W: *Edukacja a włączenie społeczne. Konteksty socjalne i pedagogiczne*. Red. nauk. T. BIERNAT, J.A. MALINOWSKI. Toruń 2013.
- PAWELEC D., WITEK J.: *Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka w Katowicach (CINiBA) – przed otwarciem*. „Forum Bibliotek Medycznych” r. 4, 2011, nr 2. <http://cybra.lodz.pl/Content/5554/74-86.pdf> [dostęp: 7.01.2017].
- PAWELEC D., WITEK J., SMYŁA M., ZIĘBA T.: *Projekt „Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka” wobec trendów i norm w budownictwie bibliotecznym*. „Biuletyn EBIB” 2009, nr 3. http://www.ebib.pl/2009/103/a.php?pawelec_in [dostęp: 7.01.2017].
- PINDŁOWA W.: *Rola biblioteki w procesie włączania i wyłączenia społecznego*. W: *Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy? Materiały z II Międzynarodowej Konferencji Biblioteki Politechniki Łódzkiej 19–21 czerwca 2006 r.* Łódź 2006.
- PRZYBYLSKA E.: *Uczenie się przez całe życie – aspekty urzeczywistnienia koncepcji*. W: *Edukacja a włączenie społeczne. Konteksty socjalne i pedagogiczne*. Red. nauk. T. BIERNAT i J.A. MALINOWSKI. Toruń 2013.
- SIERADZKI M.: *Niepełnosprawni w społeczeństwie i kulturze. Wybrane zagadnienia z socjologii niepełnosprawności i rehabilitacji*. W: *Spółczesność wobec autonomii osób niepełnosprawnych*. Red. W. DYKCIK. Poznań 1996.
- Skala, przyczyny i skutki ubóstwa w województwie śląskim – edycja 2016*. Katowice, sierpień 2016. http://rops-katowice.pl/wp-content/uploads/2015/05/Ubostwo_2016.pdf [dostęp: 7.01.2017].

Wielowymiarowa analiza ubóstwa w województwie śląskim. Raport na podstawie danych zastanych za rok 2011. Katowice, luty 2013. http://rops-katowice.pl/dopobrania/dokumenty/2013.05.24_wielo.pdf [dostęp: 19.12.2016].

WITEK J.: *Interakcyjny porządek w bibliotece. Wybrane elementy kształtowania się dialogu społecznego i kulturowego ład.* W: *Kultura informacyjna w ujęciu interdyscyplinarnym. Teoria i praktyka.* T. 2. Pod red. nauk. H. BATOROWSKIEJ i Z. KWIASOWSKIEGO. Kraków 2016.

Streszczenie

W rozdziale przedstawiono stosowane w CINIb-ie rozwiązania systemowe Uniwersytetu Śląskiego i Uniwersytetu Ekonomicznego w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych osób niepełnosprawnych, wspierające proces inkluzji społecznej. Omówiono naukową, kulturalną i techniczno-usługową ofertę CINIb-y, skierowaną zarówno do społeczności akademickiej, jak i regionalnej.

Słowa kluczowe:

inkluzja społeczna, CINIbA, biblioteki naukowe, Uniwersytet Śląski, Uniwersytet Ekonomiczny, województwo śląskie

